

РЕЦЕНЗИЯ
на дисертационен труд за присъждане
на научната степен „доктор на науките“

Автор: Д-р Теодора Кирилова Личева

Тема: „Трансформация на управленския цикъл в разузнаването и контраразузнаването чрез интеграция на съвременни технологични решения“

Професионално направление: 9.1. „Национална сигурност“

Рецензент: флот. адм. о.р., проф., д.в.н. Боян Кирилов Медникаров

Обща характеристика на дисертационния труд и оценка на актуалността на разработката

Представеният за рецензия дисертационен труд съдържа 425 страници и се състои от увод, три глави, заключение, приноси и библиография. Основният текст съдържа 94 таблици и 34 фигури. Използваната литература се състои от 514 източника.

Трудът е посветен на един от най-актуалните и значими проблеми в теорията и практиката на националната сигурност – трансформацията на класическите управленски модели в разузнаването и контраразузнаването под въздействието на съвременните технологии. В епохата на Четвъртата и навлизащата Пета индустриална революция, характеризираща се с експоненциално развитие на изкуствения интелект, използването на големи масиви от данни, облачните и квантови изчисления, блокчейн и други

иновации, службите за сигурност са изправени от една страна пред безпрецедентни предизвикателства, а от друга - и пред нов набор от възможности. Необходимостта от преосмисляне на целия управленски цикъл – от събирането на информация до контрола на изпълнението – е не просто академично предизвикателство, а екзистенциален въпрос за ефективността и адекватността на сектора за сигурност.

В този контекст, **разработеният в дисертационния труд проблем е безспорно актуален и стратегически значим.** Д-р Личева правилно идентифицира, че дигиталната трансформация не е просто внедряване на отделни технологични „кърпки“, а изисква цялостен, систематичен и концептуален подход към реструктуриране на управленските процеси.

Оценката на състоянието на проблема към момента на публикуване е точна, задълбочена и всеобхватна. Авторката демонстрира впечатляващо познаване на огромен по обем и разнообразие информационен масив, включително най-съвременни научни публикации, стратегически документи, доклади и специализирани анализи от водещи световни източници на няколко езика, включително и китайски, което само по себе си е приносен момент. Направеният преглед на авторите и теориите е критичен и целенасочен, като ясно очертава съществуващите достижения и идентифицира изследователската ниша, която дисертацията запълва – липсата на цялостно изследване, което да обвърже *всяка* от новите технологии с *всеки* от етапите на управленския цикъл в разузнаването и контраразузнаването.

Методиката на изследването е избрана правилно и е приложена последователно и професионално. Обектът и предметът на изследването са определени коректно. Издигната е тезата, че *съвременните управленски процеси са неизбежно свързани с технологичния прогрес и тяхното развитие по същество е експоненциално, каквото е развитието на съвременните*

технологии. Управлението и средата на сигурност са адекватни на икономическото развитие, като това определя и тяхната ефективност.

Целта на изследването „...да се установят тенденциите в развитието и усъвършенстването на елементите и същността на управлението в сигурността при преминаването от аналогово към технологично дигитално управление...“ е постигната чрез коректно подбрани научно-изследователски задачи.

Авторката е заложила на интегрирана методологична рамка, която умело съчетава общонаучни (анализ, синтез, индукция, дедукция), специализирани (системен, структурно-функционален, управленски анализ) и приложни подходи (сравнителен, историко-генетичен, сценарен и прогностичен анализ). Този мултидисциплинарен инструментариум е напълно адекватен на комплексния предмет на изследване и позволява на д-р Личева не само да анализира настоящето, но и да моделира бъдещи състояния и да формулира стратегически препоръки.

Аналитична характеристика на материала и оценка на приносите

Дисертационният труд се гради върху **солиден, достоверен и представителен емпиричен и теоретичен материал**. Впечатляваща е широтата на използваните източници, които обхващат нормативни и стратегически документи на национално и наднационално ниво, научна литература, публични доклади на служби за сигурност, технически спецификации и анализи от водещи технологични компании и изследователски центрове. Изричното посочване на ограниченията на изследването (достъп предимно до публични източници) демонстрира академична зрялост и коректност.

Приносите на дисертационния труд са многобройни, ясно формулирани и могат да бъдат систематизирани в три основни направления:

- **Приноси с научен и теоретичен характер (новост за науката):**
 - За първи път в българската научна литература е разработен и предложен цялостен концептуален модел, който обвързва етапите на промишлените революции (Индустрия 4.0, 5.0 и хипотетичната последващия анализ на трансформацията на управлението.
 - Разработена е оригинална матрица за анализ на въздействието на всяка група съвременни технологии (бази от големи данни, ИИ, облачни изчисления, блокчейн, дроне и др.) върху отделните елементи и етапи на управленския цикъл (събиране на информация, анализ, вземане на решение, планиране, организиране, изпълнение и контрол) в разузнаването и контраразузнаването. Този систематичен подход представлява новаторски научен инструмент.
- **Приноси, обогатяващи съществуващи знания:**
 - Направен е задълбочен и детайлен сравнителен анализ на традиционния и съвременния, технологично базиран, управленски цикъл, като са идентифицирани ключовите трансформации, предимства и рискове.
 - Систематизирана и обогатена е информацията за приложението на широк спектър от технологии в сектора за сигурност, като за всяка от тях е направен паралел между международния опит и потенциала за приложение в българския контекст.
- **Приноси с практико-приложен характер:**
 - Разработени са конкретни сценарии, модели и концептуални рамки за дигитално управление на сигурността, които могат да послужат

като основа за модернизиране на практическата дейност на българските служби за сигурност.

- Формулирани са практически препоръки за интегриране на новите технологии, които обхващат необходимостта от промени в нормативната уредба, организационната структура, бюджетното планиране и развитието на кадровия потенциал.
- Предложена е пътна карта (2024-2030 г.) за цифровата трансформация на българските структури за сигурност, която е изключително ценна за стратегическото планиране в сектора.

Оценка на авторското участие

Мащабът на изследването, неговата сложност, интердисциплинарният характер и логическата кохерентност на цялостния текст недвусмислено доказват **водещата и изцяло самостоятелна роля на д-р Теодора Личева** в получаването на представените резултати и приноси. Структурата на труда, начинът на изложение, дълбочината на анализа и формулираните изводи и препоръки са последователни и носят отпечатък на единен авторски замисъл. Считам, че дисертационният труд е плод на дългогодишен, целенасочен и задълбочен самостоятелен изследователски труд.

Оценка на възможностите за използване на получените резултати

Резултатите от дисертационния труд притежават **изключително висока практико-приложна стойност**. Те могат и следва да бъдат използвани в следните направления:

- **В дейността на държавните институции:** Държавна агенция „Национална сигурност“, Държавна агенция „Разузнаване“, службите на Министерство на вътрешните работи и Министерство на отбраната могат да

използват разработените модели и препоръки като основа за разработване на своите стратегии за технологична модернизация и дигитална трансформация.

- **В стратегическото планиране:** Министерският съвет и специализираните парламентарни комисии могат да се позоват на анализа и изводите при актуализиране на Стратегията за национална сигурност и други секторни политики.

- **В законодателния процес:** Трудът предоставя аргументи за необходимостта от адаптиране на нормативната уредба, уреждаща дейността на службите, към новите технологични реалности.

- **В образователния процес:** Дисертацията може да служи като основополагащо учебно пособие в бакалавърски, магистърски и докторски програми по специалността „Национална сигурност“ в българските висши училища.

Бележки по автореферата

Представеният автореферат коректно, синтезирано и точно отразява структурата, съдържанието, основните резултати и научните приноси на дисертационния труд. Той успешно изпълнява своята функция да запознае научната общност с ключовите аспекти на изследването.

Критични оценки, забележки и препоръки

Като всяко мащабно и амбициозно изследване, представеният дисертационен труд дава повод за размисъл и отправяне на препоръки с дискуссионен и насочващ характер.

Громният обхват на дисертацията, който е нейно безспорно достойнство, носи и известен риск. Разглеждането на толкова широк спектър от технологии (от големи данни до нанотехнологии и космически технологии) може да доведе до

известна степен на генерализация в отделни подраздели. Препоръка към автора за бъдеща работа е да се фокусира върху задълбочен анализ на една или две от тези технологични групи, като изследва в още по-големи детайли специфичните предизвикателства пред имплементацията им в български условия.

вторката коректно посочва в ограниченията на труда, че се базира основно на публично достъпни източници. Това е неизбежно предвид спецификата на темата. Като препоръка за бъдещи изследвания би могло да се помисли за разработване на методология за провеждане на емпирични изследвания (чрез анонимни анкети или дълбочинни интервюта) сред служители от сектора, което би добавило още един ценен пласт към анализа.

астите, посветени на бъдещи парадигми като „Сигурност 6.0“, имат до голяма степен прогностичен и хипотетичен характер. Това е напълно обяснимо, но би било полезно в бъдеще работата на докторанта да се насочи към валидиране и евентуална корекция на тези прогнози с напредването на технологиите.

Искам изрично да подчертая, че тези бележки и препоръки имат единствено дискуссионен и препоръчителен характер. Те по никакъв начин не намаляват високото качество на дисертационния труд и значимостта на получените научни и приложни приноси.

Заклучение

Дисертационният труд на д-р Теодора Кирилова Личева на тема „Трансформация на управленския цикъл в разузнаването и контраразузнаването чрез интеграция на съвременни технологични решения“ представлява завършено, задълбочено и оригинално научно изследване. В него са решени важни научни и практико-приложни проблеми от стратегическо значение за развитието на сектора за сигурност в България. Получените

результати съдържат съществени научни приноси и демонстрират изключителната теоретична подготовка, изследователски умения и ерудиция на автора.

Представеният труд напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Въз основа на гореизложеното, давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка и убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 9.1. „Национална сигурност“ на д-р Теодора Кирилова Личева.

Рецензент:

флот. адм. о.р., проф. д.в.н. /Боян Медникаров/

.2026 г.

гр. Варна